

Berichten vanuit de Gemeente Heerenveen

De gemeente van Heerenveen is opgericht in december 2015 met twee medebroeders: pater Leo Gottenbos (overste) en pater Charles Eba'a Asse (econoom). Op 1 november 2017 werd pater Titus Ikyomke tot assistent benoemd. De gemeente bestaat nu uit drie paters spiritijnen. De Heilige Geest heeft ons bijeengebracht als een gemeenschap. Hij is dus het centrum van ons leven in deze gemeenschap en wij richten ons op Hem als onze Meester. Het gebed is het voornaamste steunpunt van ons leven en onze zending. We bidden 's morgens samen de Laudens en 's avonds de Vespers. Iedere donderdag hebben wij een eucharistieviering samen met parochianen in onze kapel. Op woensdag hebben wij een tijd van aanbidding in onze kapel. Wij komen elke laatste zondag van de maand bijeen om de activiteiten van onze gemeente te bespreken.

AANLOOPHUIS

Onze religieuze gemeenten zijn een bron van hoop voor alle mensen. Tegenwoordig zijn er veel mensen die eenzaam zijn en dus zijn wij betrokken bij de activiteiten van het aanloophuis. Dit huis is gesticht 30 jaar geleden door de

kerken in Heerenveen voor mensen met weinig sociale contacten, die daardoor eenzaam zijn en een steuntje in de rug goed kunnen gebruiken. Het is een plek om tot rust te komen, een plek waar mensen elkaar kunnen ontmoeten voor zomaar een praatje. Het biedt ook de gelegenheid voor een persoonlijk gesprek met de mensen. Het aanloophuis is open in het weekend.

De Heilige Geest heeft ons bijeengebracht als een gemeenschap. Hij is dus het centrum van ons leven in deze gemeenschap en wij richten ons op Hem als onze Meester.

40-JARIG PRIESTERJUBILEUM VAN PATER LEO GOTTENBOS

Op 16 december 2018 heeft Pater Leo zijn 40-jarig Priesterjubileum gevierd. De viering begon om 10.00 uur met een eucharistieviering. Pater Leo werd op 17 december 1978 door Mgr. J. Bluyssen in de H. Luciaparochie te Mierlo tot priester gewijd.

Na afloop van de feestelijke jubileumviering was er gelegenheid om elkaar te ontmoeten onder het genot van een kop geurige koffie met Brabantse worstenbroodjes. De aanwezigheid van zijn familie, klasgenoten en deelnemers aan een jongerenreis naar Brazilië maakten het feest extra mooi. Leo's klasgenoten hebben een speciaal lied voor hem gezongen: "Spiritus Sanctus". Onze medebroeders uit Gennep, Koos Gordijn, Gerard Hogervorst, Peter van der Drift en Toon Gruijters waren ook aanwezig.

PASTORAAL WERK

Vanaf 1 Januari 2014 vormen vier gemeenschappen samen een nieuwe parochie met vier kerken: Heerenveen, Wolvega, Steggerda en Frederiksoord. Het pastorale team bestaat uit vier leden: drie priesters en een pastoraal werkster. Wij verzorgen in de parochie de liturgie: eucharistievieringen, de voorbereiding op het ontvangen van de sacramenten en wij nemen deel aan vergaderingen, doen aan huisbezoek en aan ziekenbezoek. Wij hebben vieringen op alle vier de locaties

alsook in de verzorgingshuizen binnen de parochie: Lycklama Stins in Wolvega op dinsdag, Lindestede op vrijdag (een keer per maand) en elke zaterdag in Mariënbosch.

Het pastorale team bestaat uit vier leden: drie priesters en een pastoraal werkster. Wij verzorgen in de parochie de liturgie: eucharistievieringen, de voorbereiding op het ontvangen van de sacramenten en wij nemen deel aan vergaderingen, doen aan huisbezoek en aan ziekenbezoek.

Het pastoraal team had op donderdag 29 november 2018 een eilanddag met begeleiding van Johan Klaassen (opbouwwerker van het bisdom). Het was een vruchtbare dag, allereerst om elkaar beter te leren kennen, vervolgens om te ontdekken wat het pastoraal team wil realiseren in de parochie en te zien hoe wij dat in de komende maanden kunnen bereiken. Op voorstel van Johan Klaassen zullen wij gaan werken met verschillende taakvelden. Taakveld "vieren en pastoraat": Pater Charles. Taakveld "leren en jongeren": pastor Lidy Langendijk. Taakveld "dienen": Pater Titus.

Het jaar 2018 is een moeilijk jaar geweest voor het pastoraal team, omdat twee van onze collega's, pastor Marie en pastor Alie, ziek waren geworden.

Het jaar 2018 is een moeilijk jaar geweest voor het pastoraal team, omdat twee van onze collega's, pastor Marie en pastor Alie, ziek waren geworden. Inmiddels heeft pastor Marie Tiesinga afscheid genomen van onze parochie. Pastor Alie heeft haar werk in de parochie intussen weer hervat. Het is de bedoeling dat zij binnen afzienbare tijd naar een andere locatie

gaat. Het pastoraal team heeft eind november, op het hoogfeest van Christus Koning, een nieuwe pastoraal werkster, Lidy Langendijk, welkom mogen heten in het team. Op het moment is het pastoraal team compleet.

RESTAURATIE VAN DE TOREN VAN DE H. GEESTKERK EN VERBOUWING VAN HET ONTMOETINGSCENTRUM

“Houd de Toren Hoog” is de slogan van ons renovatieproject van de kerktoren van de Heilige Geestkerk in Heerenveen. De dakbedekking is aan vervanging toe. Het vorig jaar viel er al eens een lei naar beneden. Het leien dak van de torenspits wordt de komende maanden vervangen. Dit is nodig omdat de staat van de leien te wensen over laat met het risico op lekkage en loslaten van de leien, waardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Op dit moment is men bezig de toren in de

steigers te zetten. Het parochiebestuur denkt aan crowdfunding om de benodigde 2 ton bijeen te krijgen, maar men rekent ook op subsidies.

VERBOUWING VAN HET ONTMOETINGSCENTRUM “'t SKÛTSJE”

In september 2018 is men, na heel veel jaren plannen maken, eindelijk begonnen met de verbouwing. Het gebouw moest dringend gerenoveerd en bij de tijd gebracht worden. Het parochiecentrum heeft een nieuwe naam gekregen: “Ontmoetingscentrum 't Skûtsje”. De bedoeling is dat mensen er overdag naar binnen kunnen lopen voor een gesprek of voor een bezoekje aan de stilteruimte of voor een kopje koffie.

Er komen diverse vergaderruimtes die, behalve voor gebruik door de parochie, ook door bijv. de gemeente Heerenveen en andere gegadigden gehuurd kunnen worden. Tevens is er gedacht aan de jongeren, voor wie ook een speciale ruimte voorzien is.

Er komt een verbinding van het ontmoetingscentrum met het Kerkgebouw. Aan de kant van de pastorie komen openslaande deuren en kan men zo de tuin in lopen. Er zijn plannen om buiten

in de tuin een kloostergang te maken, die net als de tuin overdag toegankelijk is voor iedereen.

Er zijn diverse instanties die subsidies hebben toegezegd, waaronder ook de gemeente Heerenveen, want het ontmoetingscentrum "'t Skûtsje" is een beeldbepalend gebouw in het centrum van Heerenveen. In onze community denken wij na over de vraag, hoe we gebruik kunnen maken van de mogelijkheden van

het ontmoetingscentrum. Wat kunnen we aanbieden aan de mensen vanuit het charisma van onze Spiritijnse roeping. De verbouwing verloopt intussen voorspoedig en volgens de planning zal het ontmoetingscentrum "'t Skûtsje" in september gereed zijn.

Titus Ikyomke

Onbegrensd Godsvertrouwen

Homilie 2 februari 2019

We vieren dit jaar het feest van 2 februari op een bijzonder moment. In ons laatste provinciaal kapittel, 7 maanden geleden, hebben we onze keuze bevestigd voor een nieuwe toekomst als Nederlandse Provincie in de Congregatie. Een keuze voor de voortzetting van onze spiritijnse missie in Nederland. Een keuze voor een missionair project, samen met Afrikaanse medebroeders die we hier mochten ontvangen. Een keuze voor duidelijke missionaire prioriteiten. In solidariteit met de lokale Kerk. In samenwerking met de Nederlandse religieuzen, vooral de missiecongregaties.

We vieren dit feest ook in verbondenheid met heel de congregatie. Met de provincies in Afrika die ons medebroeders hebben gezonden. En in het kader van een breed plan van animatie door het Algemeen Bestuur, als laatste fase van voorbereiding op het algemeen kapittel van 2020. Het centrale thema daarvan is: onze Missie. We hebben zojuist een novene beëindigd met teksten ons aangeboden door het generalaat, teksten geschreven door onze medebroeders in Mauritius. We hebben ver over onze grenzen gekeken.

We hebben niet gekozen voor afbouwen, maar voor een nieuw begin. Dat kan lijken op een gebrek aan realiteitszin. Zouden we niet eerder moeten denken: we zien wel waar het schip zal stranden? Maar in plaats daarvan hebben we gezegd: we zien wel waar de Geest ons zal leiden. We hebben de moed gehad om als motto voor dat vertrouwen de woorden te kiezen van Jesaia: "De Geest des Heren rust op mij, Hij heeft mij gezalfd, Hij heeft mij gezonden". Met die woorden begint immers onze Leefregel. Hetzelfde motto dat Jezus uitsprak bij het begin van zijn zending in de oude synagoge van Nazareth. We kunnen vermoeden dat het een hobbelige weg zal zijn, zoals die van Jezus zelf. Zoals die van Libermann. Maar het is een weg

die we mogen gaan “in de kracht van de Geest”. En tegelijk ook een weg die een diepgaande bekering vraagt, een soort doop in de Jordaan. Wie zijn we immers? Onze gemiddelde leeftijd als Nederlandse spiritijnen is 80 jaar. Kun je dan nog nieuw leven voortbrengen? En die medebroeders die hier geconfronteerd worden met een gesecculariseerde cultuur, een heel moeilijke taal, een totaal verschillende leefwereld. Een klein groepje nog maar. Waar halen ze de kracht vandaan om vol te houden? Hoe kunnen we – over de grenzen van cultuur en leeftijd heen – de nieuwe familie smeden die voor ons project onontbeerlijk is?

Vandaag wenden we ons voor inspiratie tot François Libermann, onze 2^e stichter. Negen dagen lang hebben we woorden van hem gehoord en overwogen. En onze medebroeders in Mauritius hebben ervoor gekozen om hem ten tonele te voeren op een moment in zijn leven dat een beetje leek op het ogenblik waarop wij ons nu bevinden. Het moment waarop hij een keuze moest maken die volstreekte dwaasheid leek voor de weldenkende mensen uit zijn omgeving. Een keuze die hem van alle kanten werd afgeraden. Een weg die leek afgesloten maar waarvan hij zei: “dan wachten we tot die muur valt, en dan kunnen we verder gaan”. Onze medebroeder Arsène Aubert schreef: “In zijn leven is er niets verlopen zoals voorzien”. Na een extreem beschermde jeugd in het Joodse Ghetto van Saverne was hij voorbestemd om zijn Joodse gemeente te leiden als Rabbijn. Maar onder Napoleon werden de Joodse Ghettos opgebroken en werden de Joden gedwongen om zich te integreren in de samenleving. Ze kwamen in contact met de ideeën van de Verlichting. Het brak de eenheid van de Joodse gemeenschap. Velen lieten het oude Joodse geloof los. Onder hen waren er ook veel die het christelijk geloof omarmden, ook in de familie Libermann. Voor Jacob Libermann was het een tijd van grote innerlijke verwarring. Hij werd voor een nieuwe fundamentele keuze gesteld in zijn leven. Die keuze werd mogelijk door terug te grijpen op de diepste geloofsovertuiging van het Joodse volk: een onwankelbaar Godsvertrouwen. Maar zijn uiteindelijke bekering was toch een pijnlijk en zelfs vernederend proces.

Nadat hij een weloverwogen keuze had gemaakt voor het priesterschap werd ook die weg op een brutale manier afgesloten, vlak voor zijn subdiakenwijding. Ook die beproeving kwam hij te boven door datzelfde onwankelbaar Godsvertrouwen. En tenslotte eindigde zijn werk als assistent novicenmeester bij de Eudisten in een pijnlijk echec. En een nieuwe hevige aanval van epilepsie leek hem nu definitief de weg naar het priesterschap te versperren. Dat is het moment waarop we hem in onze novene hebben ontmoet. Misschien was op de hobbelige weg van zijn leven tot nu toe zijn gevoel van verlatenheid nog nooit zo groot geweest. Zijn vertrek bij de Eudisten, tegen alle goede raad van verstandige mensen in, leek voor velen die hem tot dan toe vertrouwden een vlucht. Wat hem deed besluiten die weg te kiezen was zijn diepe bewogenheid met het lot van de zwarte slaven op Mauritius en Haïti, waarop hij was attent gemaakt door studievrienden op het seminarie: Frédéric Levavasseur en Eugene Tisserand. In die tijd woedde in Frankrijk het debat over de slavernij en klonk steeds luider de roep om de afschaffing daarvan. Maar wat Libermann en zijn vrienden ten diepste bewoog was vooral de onmenselijke situatie waarin de slachtoffers van dat systeem moesten leven, en het totaal gebrek aan perspectief op een betere toekomst. Zelfs door de kerk werden ze in de steek gelaten. De groep rond Levavasseur en Tisserand op het seminarie groeide. Ze waren ervan overtuigd dat hun enige kans van slagen gelegen was in het vormen van een religieuze gemeenschap. Als leider van die gemeenschap lieten ze het oog vallen, niet op Libermann maar op de briljante Mr. De la Brunière, die later zou eindigen als bisschop in Azië, waar hij zelfs de marteldood zou sterven. Samen zullen ze naar Rome gaan om daar hun zaak te bepleiten bij de Romeinse autoriteiten. Intussen blijven negatieve berichten binnen komen

van tegenstanders maar zelfs ook van zijn vroegere vrienden. De een na de ander lieten ze hem vallen. Er komt geen antwoord van Propaganda Fide. Ook de la Brunière geeft het op. Hij sluit zich aan bij de “Missions Étrangères de Paris”. Verschillende seminaristen die zich bij “het werk van de zwarten” wilden aansluiten laten het ook afweten. Libermann blijft alleen in Rome achter, op een zolderkamertje. Hij wacht tot de muur omvalt. Zijn antwoord op het algemeen debacle is weer een onbegrensd Godsvertrouwen. En daaruit zal hij steeds weer de energie putten om verder te gaan. In de novene hebben we de prachtige gebeden gehoord en meegebeden die hij in die tijd heeft opgeschreven in zijn “commentaar op St. Jan”.

Als we willen dat ook onze nieuwe keuze voor de toekomst levensvatbaar is, wordt ook van ons een onbeperkt Godsvertrouwen gevraagd. Een rotsvast geloof in de Kracht van de Geest. En dat moet worden gevoed door een waarachtig geestelijk leven, naar het voorbeeld van Libermann, en in de steun die we vinden bij elkaar. In de novene hoorden we “Dat in de ruimte die dit vertrouwen scheidt, zich die innerlijke vernieuwing kan voltrekken”. En zagen we beelden om dat te verduidelijken: het beeld van de zee (“een zee van vertrouwen”). Het beeld van de olie, van de blinde, die zich laat leiden door Jezus, “het Licht van de wereld”. Het beeld van de klei en de pottenbakker, en van de broze vaten. Bidden we vandaag dat zijn woord en voorbeeld ons mogen sterken en de hoop en de vreugde in ons levend houden.

Frans Timmermans

Bijeenkomst van Europese oversten Chevilly januari 2019

De provinciale oversten van de Spiritijnse provincies in Europa zijn van 21 tot 25 januari bijeen geweest in Chevilly (Frankrijk) voor hun jaarlijkse vergadering. De Oversten van de Italiaanse groep (Italië is nog geen provincie maar doet mee als “observator”) en de directeur van CESS / KIBANDA en enige andere functionarissen waren ook aanwezig. Chevilly is een voormalig seminarie van de Franse provincie. Momenteel is het opnieuw opgeknapt en biedt onderdak aan verschillende instellingen. Een deel van het gebouw doet dienst als bejaardentehuis voor medebroeders. In een ander deel is het noviciaat gevestigd. Momenteel zijn er drie novicen, allemaal uit Kaapverdië. Zij zullen dit jaar hun noviciaatjaar afronden. Het grootste deel van het gebouw is omgebouwd tot conferentiezaal, werkkamers en logeerkamers.

We werden er goed ontvangen en alles leek goed voorbereid, maar helaas was er een probleem met de verwarming in het huis. Als gevolg daarvan was het er zeer koud de eerste twee dagen, voordat het systeem gerepareerd was. Zo'n vervelende ervaring brengt je terug naar de realiteit, die de mensen op straat dagelijks ervaren in de strenge winterperiode. Je praat dan dus ook niet meer alleen vanuit een theoretisch perspectief over de situatie van mensen die leven op straat: je krijgt er ook een gevoel bij.

Het viel wel op dat bijna de helft van de provinciaals die aanwezig waren, voor de eerste keer meededen. Van de elf oversten waren er vijf die het vorig jaar hun mandaat kregen. Uit de presentaties bleek duidelijk dat veel provincies op de een of andere manier met vernieuwing bezig zijn. Er is het gevoel dat het nu de juiste tijd is om van de oude structuren en systemen, die alleen maar veel geld kosten en eigenlijk overbodig geworden zijn, af te stappen en goed te kijken naar wat de tegenwoordige missie van de provincie nodig heeft. Vernieuwing om meer effectief te kunnen zijn, zou je dat kunnen noemen.

De sfeer van de vergadering was erg aangenaam. Kwesties die betrekking hebben op de verschillende provincies werden in de vergadering behandeld. De missie in Europa, zowel in het heden als in de toekomst, stond bovenaan op de agenda. Europa, zoals we weten, ondergaat demografische veranderingen als gevolg van verschillende sociaal-politieke en economische factoren over de hele wereld. De levensverwachting in Europa is toegenomen, maar jaarlijks worden er minder kinderen geboren. Deze moeilijkheid lijkt te worden gecompenseerd door de instroom van migranten. Hoewel migratie een eeuwenoude menselijke gewoonte is, waaraan elke natie en cultuur op een bepaald moment van haar geschiedenis heeft deelgenomen (zelfs Abraham moest zijn eigen mensen en cultuur verlaten, Genesis 12), lijken recente oorlogen en economische factoren in ontwikkelingslanden de situatie te hebben verergerd. Volkeren die genoten van een stabiel leven en werkevenwicht met een redelijk inkomen in hun thuisland, worden door de slechte omstandigheden gedwongen om hun landen te verlaten.

Het praktische gebruik van de term, 'migranten' om naar vreemdelingen te verwijzen, belichaamt vaak alle categorieën van mensen, omdat mensen op straat zelden het onderscheid maken tussen asielzoekers, economische migranten en andere categorieën van vreemdelingen. Naar migratie wordt duidelijk verschillend gekeken door heel veel mensen, en helaas is het de afgelopen tijd vaak gekoppeld aan 'gasten met negatieve bedoelingen'. We hebben verschillende benaderingen gezien die zijn uitgewerkt om iets aan te pakken, dat op sommige niveaus wordt gezien als een bedreiging voor migratie. Zelfs het begin van de Brexit staat niet helemaal los van deze realiteit.

Hoewel migratie haar schaduwkanten kent, heeft zij ook enorm bijgedragen aan de sociaal-culturele en economische verrijking van Europa. Zelfs binnen de christelijke religieuze sfeer is de impact van migratie zichtbaar. Er zijn verschillende florierende kleinere christelijke groepen van wie de liturgische en culturele gebruiken speciale aandacht vragen in plaats van gedwongen te worden om in de grote kerken zo maar te integreren. De vraag is in hoeverre de kerk en ook wij als missionarissen bereid zijn om deze nieuwe realiteit te omarmen. Dus in hoeverre zijn wij bereid om de interreligieuze en interculturele dialoog te omarmen in de richting van meer haalbare en harmonieuze relaties, waarin iedereen in zijn waardigheid

erkend wordt? Migranten hebben op allerlei manieren een belangrijke bijdrage geleverd aan de heropleving van de kerk in Europa. In dezelfde geest brengt het ook veel missionaire vragen met zich mee, waarop effectief moet worden gereageerd.

Andere zaken kwamen ook aan de orde. Er is een nieuwe directeur van CESS / KIBANDA in de persoon van Mark Berkley van de Ierse provincie. Hij neemt het stokje over van Phillip Engel van de Franse provincie die dit jaar overgaat naar Rome. Daar zal hij een nieuw kantoor opzetten, van waaruit al het ontwikkelingswerk in de congregatie gecoördineerd zal worden. Kibanda blijft een waarachtige weg voor fondsenwerving ten bate van missieprojecten uit het zuiden. Veel projecten in het zuiden hebben te lijden onder het afnemende aantal sponsoren in Europa. Daarom zoeken de leidinggevenden van Kibanda naar nieuwe manieren om hun werkwijze te professionaliseren in de hoop betere resultaten te bereiken.

De volgende Wereldjongerendagen zullen plaatsvinden in Portugal. Dat biedt de provincies in Europa, die zich bezig houden met het jeugdapostolaat, de mogelijkheid om er actief aan deel te nemen. Wij Spiritijnen bestuderen de mogelijkheid van een gezamenlijke actie om tezamen met alle provincies deel te nemen aan de volgende Wereldjongerendagen in Portugal.

Frankrijk is natuurlijk een leuke plek voor een vakantie, maar misschien niet voor een vergadering van een week, vooral als je in de winter wordt verwelkomd door een paar koude dagen, omdat het verwarmingssysteem slecht functioneert. De Fransen hebben echter een manier om zulke slechte herinneringen uit te wissen door op de laatste avond een goede 'soiree' in het hartje van Parijs te plannen. Uiteindelijk ga je dan met een goed gevoel naar huis, na de herontdekking van de Franse "joie de vivre" (de vreugde om te leven). De volgende vergadering staat gepland voor volgend jaar tussen 20 - 24 januari in Zwitserland.

Marcel Uzoigwe

Uitstapje naar de Lazaristen in Panningen

Op donderdag 21 februari zijn we met het Norbertusbusje op bezoek geweest bij de Lazaristen in Panningen. We waren door hen uitgenodigd om eens op bezoek te komen. Tijdens onze opleiding in Gemert hebben wij met enkelen van hen onze eerste fusie meegemaakt die de naam Spinola kreeg (Spiritijnen, Norbertijnen en Lazaristen) en die al gauw overging in het TIE (Theologisch Instituut Eindhoven) in Eindhoven. We waren benieuwd of er nog Lazaristen zouden zijn die dit hadden meegemaakt.

We werden er hartelijk ontvangen met koffie/thee en natuurlijk Limburgse vlaai, hoe kan het ook anders !

En telkens klonk de vraag: "Heb jij ook Spinola nog meegemaakt in Gemert?" Het waren er niet veel meer, want de gemiddelde leeftijd was daar ook dik boven de 80.

De provinciaal verwelkomde ons en nodigde ons uit om na de koffie, na eerst een bezoek te hebben gebracht aan de kapel en de graftombe, het huis te bekijken. De overste vertelde het een en ander over de prachtige kapel, over de glas in lood ramen en over het schitterende orgel dat op de monumentenlijst staat. Toevallig waren er enkele dames aan het oefenen en konden we de klanken van het orgel en een solo van een van de dames bewonderen (Ave Maria).

Daarna werden we rondgeleid door de Heer (want zo worden de Lazaristen genoemd) Vic Groetelaars. Hij wist alles te vertellen over de foto's in de gang en de geschiedenis die er achter zat. Zij hebben hun missiegebieden vooral in Indonesië, China, Brazilië en Ethiopië gehad. V. Groetelaars was met Harrie Jaspers een van de weinigen die nog deel hebben genomen aan Spinola. V. Groetelaars is provinciaal geweest maar heeft ook een jaar les gegeven op het TIE in Eindhoven.

Na de interessante rondleiding nodigden ze ons uit voor een borrel en werd er nog lang gepraat over onze congregaties en over mensen die we gekend hebben, maar die intussen al overleden zijn. Zij zijn nog maar met een klein groepje in Panningen en werden uiteraard ook uitgenodigd om een keer bij ons in Gennep op bezoek te komen. Dat zullen ze zeker waar maken en we zien er al naar uit, omdat dit bezoek zo goed en hartelijk door iedereen werd ervaren.

Kees Bruin

Inleiding Heeswijk 15 oktober 2018

Jos Deckers

Verhalen die doorgaan

Vandaag bezinnen we ons op de relatie tussen klooster en parochie in het bisdom 's-Hertogenbosch. Enkele zaken die opvallen:

- veel kloosterlingen zijn in grote aantallen ons bisdom actief geweest als pastor; een flink aantal is dat nog als parochiepastor of als vaste assistent.

- ook als vrijwilliger waren en zijn zusters, broeders, emeriti priesters actief. Zeker omdat er in het Bossche bisdom veel kloosters (waarvan ook een aantal moederhuizen) gevestigd zijn, is er een hechte band ontstaan tussen religieuzen en plaatselijke geloofsgemeenschappen,

de parochies. Alleen al daarom is het goed in deze inleiding stil te staan bij die band maar vooral ook bij de vraag: hoe kan de inspiratie die van onderscheiden kloostertradities uitgaat doorgaan? En kunnen parochies daar een rol bij spelen? Of welke vormen zijn er dan te bedenken. Ik kan geen blauwdruk daarvoor geven. Als het zo simpel was, dan was dat antwoord op die vragen allang gevonden. Maar ik wil met u verkennen welke omstandigheden in onze samenleving en cultuur ons antwoord op zulke vragen mede beïnvloeden.

Mij is gevraagd mijn inleiding te koppelen aan de gedachten en opdrachten die paus Franciscus formuleerde in zijn brief ter gelegenheid van de start van het jaar van het godgewijde leven. Hij noemde in die brief d.d. 21 november 2014 de volgende punten. De eerste en de laatste stip ik slechts kort aan; de andere vijf zijn aanleiding voor bezinning.

1. **Waar religieuzen zijn is er vreugde** – vreugde van het evangelie heet zijn eerst eigen rondschrijven en daar verwijst de paus naar. Die gedachte vloeit voort uit de opdracht het goede nieuws te verkondigen (Mt. 28, 18-20). Alleen al door hun 'er zijn' getuigen religieuzen van hun bijzondere keuze de evangelische waarden in heel hun leven in praktijk te brengen.
2. **Profetisch getuigenis** – de wereld wakker schudden – utopieën levend houden is een tweede uitdaging – of zo u wilt – een tweede opdracht die de paus aan religieuzen meegeeft.
 - a. Erik Borgman, *Leven van wat komt* – een boek uit 2017 met als sprekende ondertitel: Een katholiek uitzicht op de samenleving. Borgman legt de nadruk op solidariteit als uitgangspunt van het menselijk samen leven. Ook om een gezamenlijk gedragen utopie of toekomstig ideaal vorm te geven. Hij laat zich inspireren door *Laudato si* en de bijdrage die deze encycliek geeft aan de katholieke sociale leer. Zoals bekend is deze leer door *Laudato si* uitgebreid met thema's over het omgaan met de schepping en de ecologie. Paus Johannes Paulus en ook paus Benedictus hadden daar aanzetten toe gegeven maar *Laudato si* werkt het uit tot wat daar genoemd wordt 'een contemplatieve politiek'. Dat leidt tot een diep besef en begrip van broeder- en zusterschap, niet alleen met medemensen maar met alle schepselen. Het besef dat de schepping ons gegeven is en niet compleet

maakbaar door de mens leidt niet alleen tot bescheidenheid maar tot een gevoel van verbondenheid met alle medeschepselen en met de aarde die ons gegeven is. Die profetische gedachten uit *Laudato si* en de katholieke sociale leer als geheel hebben veel religieuzen zich eigen gemaakt en in het verleden al antwoord gegeven op heel concrete maatschappelijke vraagstukken, zoals de toen lage kwaliteit van het openbaar onderwijs of de zorg of het compleet ontbreken daarvan.

- b. Abt Bernardus Peeters o.c.s.o.: religieuzen wonen bij elkaar. In ons land vaak op hoge leeftijd, met alle ongemakken van dien en met zorg die daarbij nodig is. Die wordt door beroepskrachten geleverd (thuiszorg, verpleeghuiszorg) maar de mantelzorg wordt voor een groot deel door de religieuzen onderling verricht. Dat is een profetisch teken: zij leggen nadruk op gemeenschap versus individualisme waar de hedendaagse samenleving voor een groot deel op gebaseerd is. (Deze woorden sprak abt Bernardus bij een inleiding in Schijndel in het kader van het vormen van een nieuwe manier van samenleven toen het St. Jozefklooster verbouwd werd tot plaats waar de zusters samen oud kunnen worden.)

3. Deskundigen in gemeenschapsopbouw

- a. Schema van Jan Hendriks om naar een plaatselijke geloofsgemeenschap te kijken. Hij heeft als socioloog verbonden aan de VU veel protestantse gemeenten begeleid in omvormingsprocessen maar ook parochies. Hij is een van de grondleggers van het kerkelijk of pastoraal opbouwwerk in ons land. We geven slechts een kort overzicht van zijn visie op een plaatselijke geloofsgemeenschap. Jan Hendriks benadrukte dat het bij een geloofsgemeenschap steeds om drie aandachtsvelden gaat: 1) (verborgen) omgang met God; 2) zorg om elkaars leven

- en geloven; 3) werken aan een meer rechtvaardiger samenleving ofwel inzet voor medemensen in nood, ongeacht wie die medemens is.
- b. Dat schema kunnen we toepassen op kloosters en op de kringen daaromheen. 1) Het gaat om de omgang met God die twee grote vormen kent: de verborgen variant in het individueel gebed, opsteken kaarsje, persoonlijke meditatie. Alles wat als het ware in de binnenkamers of anoniem gebeurt. En de niet verborgen omgang met God in het gemeenschappelijk gebed, gemeenschaps-vieringen, gezamenlijk getijdengebed enz. Aan die vormen is er meestal geen gebrek, op voorwaarde dat de religieuze gemeenschap groot genoeg is of nog is om die liturgie te vieren. 2) zorg om elkaar, om elkaars leven en geloven. Ook daar is vaak in voorzien in klooster en kringen daaromheen: vormen van onderling pastoraat of begeleiding, gemeenschappelijke bezinningen, inleidingen of retraites. Deze vormen worden vaak ook voor een breder publiek aangeboden en maken dat een dergelijke gemeenschap een echte uitstraling heeft naar buiten. 3) werken aan een meer rechtvaardiger samenleving door deelname aan allerlei diaconale projecten. Daar zijn veel ordes en congregaties sterk bij betrokken en het vele geld dat PIN ieder jaar op dit gebied kan doneren en uitgeven is een van de best bewaarde geheimen in ons land. Het is veel te weinig bekend gemaakt hoeveel maatschappelijke inzet kloosterordes in de afgelopen jaren hebben gekend. Die uitstraling hebben de orden en congregaties nog steeds, in ons land maar vooral ook in de derde wereld door de eigen missionarissen te steunen of het missionair werk van anderen. Ontwikkeling van de plaatselijke gemeenschappen daar en concreet werken aan nood in ontwikkelingslanden staat daarbij hoog in het vaandel.
- c. We zouden deze kenmerken die Jan Hendriks genoemd heeft graag toepassen op een religieuze gemeenschap als een bestendige gemeenschap. Maar is dat zo? Is een religieuze gemeenschap bestendig te noemen? Zeker als een gemeenschap besloten heeft geen nieuwe leden in ons land meer aan te trekken en tot de slotsom is gekomen dat haar taak in ons land vervuld is, bv. doordat de overheid de zorg voor zieken of voor goed onderwijs heeft overgenomen. Wel zijn er dan vaak nog verbindingen met religieuzen in landen van de derde wereld waar de noden op die terreinen nog altijd hoog zijn. Hoe bestendig ben je als religieuze gemeenschap als je besloten hebt tot een constructie van samen naar de voltooiing gaan? De vraag is makkelijker gesteld dan het antwoord gegeven. Samen naar voltooiing gaan – mantelzorg bieden voor elkaar zodat je samen goed oud kunt worden lijkt een mooi ideaal. Maar als je met nog maar enkele religieuzen over blijft is het ook knap lastig. Je ziet dan dat er heel verschillende keuzen gemaakt worden, tussen als kleine groep verder gaan, via met verschillende groeperingen bijeen gaan wonen tot helemaal uit elkaar vallen en verspreid gaan wonen waar er – min of meer toevallig – plaats gevonden kan worden.
- d. Tegelijk dienen we ons te realiseren dat de cultuur en de samenleving wel veranderd zijn. Ik wijs u op de term *liquid society – vloeibare samenleving*, voor het eerste gebruikt door de socioloog Zygmunt Bauman (1925-2017). Met deze term duidt deze Amerikaanse socioloog aan dat mensen veel meer dan vroeger kiezen voor sociale verbanden die geen levenslange loop hebben. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor een huwelijk of als stel samen leven: men is enkele jaren of soms nog veel langer bij elkaar, leeft in die periode monogaam maar verlaat op een gegeven moment elkaar. Dan komt er ruimte voor een nieuwe liefde

die weer een beperkte tijd duurt en tegelijk monogaam is. Seriemonogamie wordt dat wel genoemd. Ook op het gebied van kerkopbouw zijn deze inzichten van Bauman doorgewerkt in de studie van Pete Ward, *Liquid Church*. Ook hier zien we dat mensen niet allen meer ervoor kiezen hun leven land dezelfde inzet te tonen voor een parochie. Datzelfde zien we bij verenigingen.

Terzijde: dat liquide zijn van de samenleving en daarmee ook van de kerk is de reden dat kardinaal Eijk maar ook een provinciaal beleidsambtenaar een te somber toekomstbeeld van de parochie schetsen. Vanuit het idee van een bestendige geloofsgemeenschap gezien hebben zij gelijk maar zulke gemeenschappen zullen er überhaupt steeds minder bestaan. Mensen organiseren zich anders in een fluïde samenleving, niet meer gebaseerd op bestendige gemeenschappen alleen.

Veelzeggend is in dit verband een Duits onderzoek begin jaren '90 naar 14.000 mensen die op latere leeftijd zijn gaan geloven. 75 tot 90% gingen daartoe over nadat een bekende uit de familie of vriendenkring die persoon meegenomen hadden naar een kerkdienst of een andere kerkelijke activiteit. Gewoon zelf binnen lopen scoort maar 3%, contact met een pastor 5% en evangelisatieprogramma's of uitzendingen op radio en tv scoorden nog geen 1%. Persoonlijke ontmoeting blijkt dus een belangrijk motief om te gaan geloven. Dat is ook wat je hoort van succesvolle bijeenkomsten van jonge gelovige gezinnen zoals in de Lukaskerk in 's-Hertogenbosch. En het zou ook wel eens het succes van Taizé kunnen verklaren. Het lijkt me belangrijk dit inzicht vast te houden. Het is dus niet het karakter van de liturgie dat de doorslag geeft zoals wel

beweerd wordt maar het persoonlijke en open contact.

4. Ga naar mensen die het gevoel hebben er niet meer bij te horen

- a. Vluchtelingen: veel religieuzen zetten zich in (of hebben dat gedaan tot de gezondheid dat niet meer toe liet) voor vluchtelingen. Denk aan de zusters van Schijndel die zich in Eindhoven jarenlang ingezet hebben voor uitgeprocedeerde asielzoekers in Vluchtelingen in de knel. Maar er zijn ook andere voorbeelden. Bv. Heeswijk kende het plan asielzoekers op te nemen in deel van de gebouwen.
- b. Eigen samenleving: eenzaamheid is een toenemend probleem. Juist als religieuzen samen wonen en samen oud willen worden door er voor elkaar te zijn verminderen zij eenzaamheid. En zij laten daarmee zien hoe het samen leven ook anders kan.
- c. Tegen de achtergrond van meer vloeiende of vloeibare structuren zou het verstandig kunnen zijn medestanders te zoeken: leken die in je huis komen wonen of samen met andere oudere religieuzen een nieuwe woonsituatie vormen. Dat is iets anders dan een nieuwe congregatie vormen. Of perse organisaties als derde orde of een vriendenkring rond een bepaalde abdij in stand willen houden. Of het zou moeten zijn dat die ook een meer vloeiend karakter kunnen krijgen, zodat mensen wel hun verbondenheid tot uitdrukking kunnen brengen zonder het gevoel zich jarenlang te moeten binden. Denk ook aan Josef Piepers model van Gesellschaft, Gemeinschaft en Organization. Gesellschaft noemt hij die vormen van samenleven waar het voor wat hoort wat, het marktbeginnsel centraal staat. Daarbij gaan de leden wel uit van gemeenschappelijke waarden en de menselijke waardigheid van ieder. Denk aan de relatie tussen een koper en een verkoper van een product of dienst. Bij Gemeinschaft gaat het om relaties waar er

persoonlijke kennis is tussen de leden, waar de leden op elkaar betrokken zijn. En bij Organization is er een doelgerichtheid tussen de leden: men wil samen een doel bereiken. Elke vorm van menselijk samenleven kent in meerdere of mindere mate iets van deze organisatievormen. Ook de kerk en ook een parochie of een religieuze gemeenschap.

Toepassing op de kringen rond religieuzen:

- Belang van individuele ontmoetingen met leden van het klooster of gesprekspartner binnen de kring
- Belang van kleine groepen waarin zinvolle ontmoetingen mogelijk zijn met een kleine groep (veilige omgeving)
- Helder zicht op wat er te halen valt voor de leden van een kring: welke voordelen hebben zij als zij lid worden van een kring en welke financiële verplichting staat daar tegenover? Veel musea en kunstinstellingen kennen als zo'n getrapte vriendenkring: naarmate de bijdrage groter is zijn er meer voordelen. Maar zo'n kring vormt ook een gesprekspartner als het erom gaat beleid of een toekomstvisie te ontwikkelen.
- Aandacht voor grotere bijeenkomsten of vieringen – dat model is wellicht het meest bekend en wordt al goed vorm gegeven.

5. **Bewustwording van het eigen type van religieus leven – contemplatie / actie**

- a. Kloosterlingen bewegen zich op het evenwicht tussen actie en contemplatie, bezinning en gebed. Het *ora et labora* van de Heilige Benedictus. Vincent de Paul wees erop dat zusters niet binnen de kloostermuren moesten blijven maar erop uit moesten gaan om de mens in nood te treffen juist waar deze zich bevindt. Dat hebben veel actieve religieuzen zich ter harte genomen. Maar nu bevindt die medemens in nood zich ook in de eigen gemeenschap en is onderlinge mantelzorg een nieuwe vertaling van de aloude roeping.

- b. Nieuwe bewegingen, vaak wel met jongere leden, leggen wel nadruk op contemplatie en gebed, met ook weer heel eigen accenten. Kijk maar naar de ontwikkelingen in de Communautés de Jérusalem in Frankrijk en elders die meer een kloostertraditie zijn gaan vormen. Of kijk naar de Broeders of Zusters van St. Jan in Utrecht en Den Haag. Jonge loot aan de stam: 1975 voor de broeders en 1992 voor de zusters. Een spannende tijd is zoals zelf zeggen aangebroken nu hun stichter Marie Dominique Philippe in 2006 overleden is en het charisma van de stichting en het hoopvolle begin op een andere wijze voortgang moet vinden.

6. **Uitstraling naar leken en heel de christelijke bevolking**

- a. inpassing in parochieopbouw heeft vaak plaatsgevonden: religieuzen waren en zijn actief als voorganger, lid van een koor of werkgroep, en daarvoor vaak ook als priester-assistent. Maar kan men zulke taken nog reëel verwachten, gezien de gemiddelde hoge leeftijd van religieuzen in ons land?
- b. Welke taken zijn dan wel mogelijk? Dat is een goede vraag om bij stil te staan, maar gezien de geestelijke vitaliteit van veel kloosterlingen moeten er mogelijkheden zijn.
- c. Andere nieuwe kloosters, bv. binnen de PKN zijn die ook gevormd als pioniersplaats; denk aan het Nijkleaster in Jorwerd in Friesland. Dat biedt eens per maand een bezinningsdag aan op een zaterdag en elke woensdag een kort programma van deelname aan het ochtendgebed, koffiedrinken, wandeling met gesprek en lunch.

7. **Uitstraling naar andere godsdiensten die ook vormen van monastiek leven kennen.**

Dat is de laatste opdracht die paus Franciscus formuleerde maar die zal ik slechts alleen noemen. In ons land zijn

zulke monastieke tradities bij boeddhisten of binnen de islam – voor zover ik weet niet in ons bisdom – nauwelijks te vinden.

Tenslotte: ik wil u weer mee terugnemen naar het boek van Erik Borgman, *Leven van wat komt*. Hij eindigt zijn boek met een zicht op de hedendaagse samenleving. Aan het begin van de 21^e eeuw is die veel minder overzichtelijk dan in de 19^e eeuw of de eerste helft van de 20^e eeuw. Er is een vreemde paradox te signaleren en het Sociaal en Cultureel Planbureau laat al sinds 2004 in al haar onderzoeken die paradox zien: Nederlanders ervaren zichzelf als gelukkig en zijn tevreden over hun leven maar zijn tegelijk angstig voor de toekomst. Zij ervaren de samenleving als onherbergzaam. Men ziet in dat het niet meer automatisch zo is dat een volgende generatie het beter krijgt dan de huidige door meer opleiding en betere banen. Men ziet ook voor zichzelf lang niet altijd oplossingen voorhanden als zich problemen voordoen. Er zijn grenzen aan de groei gekomen. Dat leidt tot onzekerheid. En het verklaart ook de opkomst van populistische partijen in ons land en veel andere landen (onlangs nog in Brazilië) die roepen om een sterke leider die problemen ineens en definitief zou kunnen oplossen. We weten dat het zo niet werkt.

Het gaat er wel om – zo meent Borgman – een besef te ontwikkelen dat grenzen inderdaad bereikt kunnen zijn en dat we dat moeten accepteren, om vandaaruit kleine stappen te zetten naar een andere

toekomst, die aansluit bij het besef hoe mensen ten diepste bedoeld zijn. Uiteindelijk gaat het daarbij om het zeer christelijke besef van de incarnatie. Naar christelijk aanvoelen rijst God niet uit boven een verwarde wereld maar daalt Hij af in de rommeligheid en tegenstrijdigheden van alledag. Zo is Hij mens geworden en zo heeft Hij ons laten zien waartoe menselijk leven in staat is. Met alle lijden en onmacht die daarmee gepaard gaan (vgl. de Christushymne uit Fil. 2, 6-8), maar tegelijk ook weet hebbend van de hoop die in ons leeft. We moeten opnieuw leren leven van wat komt, antwoorden op de vragen die op ons afkomen en daaraan werken vanuit evangelische waarden en perspectieven. De slotzin uit het boek luidt dan ook: 'Dit impliceert dat het leven modderen blijft maar wij kunnen geloven dat de liefde tot in onze modder is afgedaald zodat wij uiteindelijk in haar wortelen.' (Erik Borgman, *Leven van wat komt*, blz. 218)

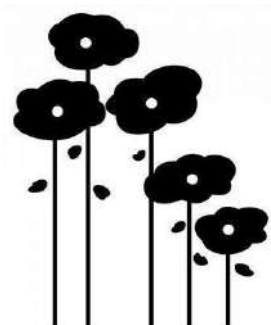
Drs. Jos Deckers, Nuenen, pastoraal werker zusters van Liefde te Schijndel

Jarigen in maart

4 Zr. José van de Bruggen
8 Theo Naus

17 Walter Damen
31 Gerard Hogervorst

Overleden

24 januari In Zeist overleed in de leeftijd van 82 jaar de heer Wim van den Heuvel,
zwager van pater Piet Rutten

Wijzigingen in het adresboekje

Pagina 4 Rotterdam overste : F. Numbi

Adressen Medestanders

Jan Topper Woonzorgcentrum Parkwijk
Parklaan 2 A app. 115
2181 DB Hillegom

Judith Wilmer

Helmerslaan 37 a
5615 JB Eindhoven

Weer paters in pastorie van Handel

De pastorie in Handel heeft sinds kort drie nieuwe bewoners. Nu paters Martin van Moorsel, Callistus Offor en Candido Sousa Luhuma al enigszins zijn ingeburgerd, is het voor de Handelse bevolking tijd om ze officieel welkom te heten.

Ad de Koning
a.d.koning@ed.nl

Handel

Pater Candido (35) komt uit Angola, zijn collega Callistus (41) uit Nigeria. Samen met pater Van Moorsel (79) vormen zij sinds kort een nieuwe kloostercommunity van de Congregatie van de Heilige Geest, ook wel Spiritijnen genoemd. De nieuwelingen worden

met een speciale Afrikaanse Heilige mis verwelkomd, op 17 maart. „We zijn dan wel weg uit het kasteel in Gemert, maar de band met deze gemeente, deze parochie is er altijd gebleven”, vertelt Van Moorsel.

Moederhuis

De op Estonk geboren pater werkte jarenlang in Afrika, maar woonde de afgelopen jaren in het 'moederhuis' van de Nederlandse provincie van de congregatie in Gennep. In Handel gaat hij nu zijn twee jonge collega's begeleiden. Die verblijven beiden ongeveer twee jaar in Nederland, na studies filosofie en theologie in hun thuisland te hebben gevolgd.

Tot hun verhuizing naar Handel woonden de twee Afrikaanse Spiritijnen de meeste tijd in Berg en Dal, waar de congregatie van oudsher is gevestigd. Van daaruit volgden ze lessen Nederlands op de Radboud Universiteit in Nijmegen. „Met als Candido kreeg ik op een gegeven moment het verzoek om naar Nederland te gaan”, vertelt pater Callistus – die Engels als moedertaal heeft – in heel behoorlijk Nederlands. „Je kunt 'nee' zeggen, maar dan wel met een goede reden”, vult pater Candido zijn Nigeriaanse huisgenoot aan. „Want je

hebt natuurlijk wel een gelofte afgelegd.” De twee hebben hier prima naar hun zin in Nederland. „De taal was en is nog steeds een beetje moeilijk”, geeft de met de Portugese taal opgegroeide pater Candido verrijk toe. „Maar het verrijkt je ook. Dat vind ik wel mooi.”

Met de oprichting van de Handelse community telt de congregatie nu vier actieve gemeenschappen. De andere drie zijn te vinden in Eindhoven (Woense), Rotterdam-Zuid en Heerenveen.

Los van de komst naar Handel is pater Candido met terugwerkende kracht per 1 februari benoemd tot nieuwe pastor/kapelaan van de parochie H. Willibrordus Gemert-Bakel. Zijn officiële installatie vindt op 7 april plaats.

Met de benoeming loopt het bisdom vooruit op het aanstaande emeritaat van diaken Jos van den Bosch, in juli van dit jaar. Het parochiestuur is 'zeer verbeugd' met de benoeming. Pater Candido blijft in Handel wonen, maar zal binnen de hele parochie actief zijn, naast kapelaan Stefan Schevers, deken (en waarnemend pastoor) Theo Lamers en (tot en met juli) Jos van den Bosch.

Het is de bedoeling dat de community in Handel wordt versterkt met een derde Afrikaanse pater. Pater Van Moorsel: „Die is nu nog aan zijn Nederlands aan het werken.” Deze 'nieuwe' pater gaat straks naar verwachting vanuit Handel in een andere parochie aan de slag.

Met de benoeming loopt het bisdom vooruit op het aanstaande emeritaat van diaken Jos van den Bosch, in juli van dit jaar. Het parochiestuur is 'zeer verbeugd' met de benoeming. Pater Candido blijft in Handel wonen, maar zal binnen de hele parochie actief zijn, naast kapelaan Stefan Schevers, deken (en waarnemend pastoor) Theo Lamers en (tot en met juli) Jos van den Bosch.

Het is de bedoeling dat de community in Handel wordt versterkt met een derde Afrikaanse pater. Pater Van Moorsel: „Die is nu nog aan zijn Nederlands aan het werken.” Deze 'nieuwe' pater gaat straks naar verwachting vanuit Handel in een andere parochie aan de slag.

Drie paters vormen samen de nieuwe kloostercommunity Spiritijnen

Op zondag 7 april 2019 zal pastor Cândido Sousa Luhuma gepresenteerd worden als nieuwe pastor aan alle parochianen en belangstellenden van de parochie H. Willibrordus Gemert-Bakel.

Tijdens een Eucharistieviering in de kerk van St. Jan te Gemert om 10.00 uur vindt deze presentatie plaats.

Wij nodigen u hiervoor van harte uit.

Na deze viering stellen wij u in de gelegenheid persoonlijk kennis te maken met pastor Cândido Sousa Luhuma

Onder het genot van een kopje koffie achter in de kerk St. Jan bent u dan van harte welkom.

Wij hopen velen daar te mogen begroeten.

Wij gaan er vanuit dat u de nieuwsbrieven wilt blijven ontvangen. Wilt u deze niet meer ontvangen, dan kunt u zich afmelden via: secretariaat-cssp@missie-geest.nl